

Отже, впровадження мультимедійних технологій, підвищує якість освіти, активізує навчальну та виховну діяльність студента, виявляє творчі здібності студентів, вдосконалюється самостійна робота, забезпечується двонаправленість.

Новий підхід характеризується використанням інтерактивних методів, які забезпечують двонаправлений потік інформації викладач ↔ студент і студент ↔ студент незалежно від форми заняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Intel@Навчання для майбутнього. — К.: Видавнича група BVH, 2004. — 416 с. (Автори адаптації до українського видання Морзе Н. В., Дементієвська Н. П.).
2. Засядько І. Інформаційні технології в системі професійно орієнтованої освіти // Освіта України. — 2003. — 8 квітня.
3. Калініна Л., Дорошенко Д., Лапінський В. Інформаційні ресурси як складова управління ВНЗ: Нові технології навчання // Освіта. — 2003. — 29 жовтня – 5 листопада.
4. Мадзігон В. М. Проблематика та перспектива інформатизації освіти. — К., 2006. — 112 с.
5. Національна бібліотека України імені Вернадського — <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посібник для вчителів / Авт. кол. за ред. Ю. І. Машбиця. — К.: ІЗМН, 1997. — 214 с.
7. Сервер тематичних форумів в Українському Інтернеті — <http://www.flame.com.ua/>
8. Скалій Л. І. Використання інформаційних технологій у формуванні професійної компетенції майбутнього вчителя іноземних мов // Іноземні мови. — 2003. — №4. — С. 5–9.
9. Ушинський К. Д. 36 творів у 6-ти томах. — К: Рад. школа, 1952. — Т. 4.

Ганна ШАХТА

СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ

У статті висвітлено сучасний стан підготовки майбутніх вчителів інформатики до профорієнтаційної діяльності із старшокласниками. Результати дослідження базуються на використанні методики анкетування.

Постановка проблеми. Підготовка молоді до життя і праці була і залишається однією з найважливіших суспільних задач. Помилка у виборі професії іноді обертається для людини серйозними соціальними наслідками, що проявляються в неможливості реалізації молодими людьми своїх здібностей і здійснення власного покликання [1, 3, 4]. Задача всіх соціальних інститутів нашого суспільства — забезпечити гарантовану державну допомогу кожній людині в тому, щоб вона правильно обрала професію і, власне кажучи, зробила правильний вибір своєї долі. На нашу думку, особливе місце при виконанні таких задач повинно належати школі.

Головна мета профорієнтаційної діяльності полягає в поступовому формуванні в школяра внутрішньої готовності до усвідомленого і самостійного визначення свого місця в суспільстві, а також коректуванню і реалізації перспектив свого розвитку.

Відповідно до «Концепції профільного навчання в старшій школі», затвердженої рішенням колегії Міністерства і науки України № 10/12-2 від 25.09.2003 р. [2], старша школа має функціонувати як профільна.

Учню старших класів досить важко самостійно визначитись серед великого розмаїття професій на сучасному етапі розвитку суспільства [3]. Тому йому повинен допомогти вчитель, використовуючи можливості новітніх інформаційних технологій та свій власний стиль професійно-педагогічної діяльності [5].

Без сумніву, це досить складна задача, для реалізації якої майбутній учитель повинен бути підготовлений до такого аспекту своєї професійно-педагогічної діяльності.

Наша стаття присвячена висвітленню сучасного стану підготовки майбутніх вчителів інформатики до профорієнтаційної діяльності із старшокласниками, а також виділення системи педагогічних засобів профорієнтаційної діяльності вчителя інформатики з використанням новітніх інформаційних технологій (НІТ).

Для експериментального дослідження стану підготовки майбутніх вчителів інформатики до профорієнтаційної діяльності із старшокласниками нами використовувалися наступні методи:

- 1) анкетування та опитування студентів;
- 2) анкетування та опитування вчителів інформатики.

У дослідженні взяло участь 46 студентів факультету математики та інформатики IV та V курсів Рівненського державного гуманітарного університету спеціальності «Математика і основи інформатики» та 5 вчителів інформатики загальноосвітніх шкіл №1 та №2 м. Рівного. За допомогою спеціально розроблених анкет нами було проведено діагностику та визначено ступінь обізнаності студентів та вчителів інформатики щодо основних положень профорієнтації, профорієнтаційної роботи школи, розуміння сутності професійного самовизначення, процесу його формування, педагогічних технологій.

Аналіз отриманих результатів свідчить про низький рівень підготовленості майбутніх учителів, а саме в 28,6% опитаних студентів взагалі відсутні інформаційні знання щодо основних положень профорієнтації, профорієнтаційної роботи школи, розуміння сутності професійного самовизначення, процесу його формування. 37,4% студентів, що прийняли участь у дослідженні, відзначили наявність у себе тих або інших видів знань і умінь, передбачених програмою з педагогіки, дидактики та методики викладання інформатики в школі, 23,3% оцінили свої знання й уміння як задовільні; 7,3% – як досить високі і тільки 3,4% як високі. Ще більш низькі показники знання основних положень профорієнтації та використання новітніх інформаційних технологій в профорієнтаційній діяльності виявлені у вже працюючих учителів. Так, 81,4% респондентів вказали, що не володіють необхідними інформаційними знаннями й уміннями.

Результати проведеного анкетування показали низький рівень володіння опитуваними категоріальним і термінологічним апаратом профорієнтаційної грамотності і компетентності. Це дозволяє зробити висновок про те, що під час професійно-педагогічної підготовки студентів факультету математики та інформатики достатньої уваги проблемі підготовки майбутніх вчителів інформатики до профорієнтаційної діяльності із старшокласниками не приділяється. Усе це підтвердило актуальність проблеми дослідження.

Щодо питання профорієнтаційної діяльності школи використання можливостей новітніх інформаційних технологій в профорієнтаційній діяльності вчителя інформатики, то, як свідчить наше дослідження, 91% вчителів вважають інформатику світоглядною наукою, вивчення якої необхідно для проведення профорієнтаційної діяльності в школі вчителем в процесі вивчення інформатики; 68% учителів вважають застосування ілюстративно-інформативного засобу, а саме дидактичного комп'ютерного середовища у процесі навчання інформатики недостатньо ефективним (з них 34% шукають нові форми і методи, а 56 % вважають застосування комп'ютерних технологій на уроці з профорієнтаційною метою необхідним).

Проведене нами дослідження показало, що в сучасній школі склалось хибне уявлення про зміст профконсультації. Профконсультацію трактують, як кількахвилинну бесіду вчителя з учнем на тему: «Ким ти хочеш бути?». Проблема профконсультації звелась до поверхневого розуміння її змісту і значення. Учні не те, що не отримують належної профконсультації у школі, вони навіть не розуміють значення терміну «профконсультація». У всіх випускних класах, де проводилось дослідження, учні задавали питання: «А що це таке, профконсультація?». Учителі і директори шкіл, також затруднялись дати чітку відповідь на це питання. Уявлення про шкільну профконсультацію досить загальні і поверхневі. Очевидними є неефективність та формальність в практиці здійснення профконсультації в сучасній школі. Адже ні вчитель-предметник, ні класний керівник, ні заступник з виховної роботи не в змозі забезпечити належний рівень, виконати головні вимоги та завдання профконсультації. Профконсультація як важливий компонент профорієнтаційної роботи в сучасній школі покладається на сили педагогічного колективу і реально зводиться до нетривалих, інколи колективних, бесід, що стало однією із причин занепаду профорієнтаційної роботи у школі, привело до зневіри учнів у реальних можливостях та практичній ефективності профконсультації.

Оцінюючи реальний стан роботи з підготовки учнів до свідомого вибору професії, ми вважаємо, що профконсультацію у школі повинен і має право здійснювати лише спеціаліст-профорієнтолог. Саме психолог-профконсультант може забезпечити високу ефективність, від-

повідність науковим вимогам у наданні профконсультацій школярам. Крім цього, студенти педагогічних навчальних закладів, майбутні педагоги повинні отримувати відповідну підготовку з основ профконсультації, щоб в майбутньому надавати посильну допомогу шкільному профорієнтологу у діагностиці та формуванню професійного самовизначення учнів.

Профорієнтаційна робота із старшокласниками повинна здійснюватись і в процесі позакласної роботи вчителів інформатики на протязі факультативних годин. Як свідчать дослідження, ця робота хоча і має місце в навчально-виховній роботі школи, та протягом року здійснюється стихійно, нерівномірно. Спочатку акцентується увага на одних видах діяльності, через деякий час на інших. Відсутність плановості і послідовності в проведенні профорієнтації в позакласній роботі вчителя інформатики, орієнтація лише на звітні заходи негативно відбивається на процесі формування професійного самовизначення учнів.

35% педагогів поєднує профорієнтаційну роботу лише із позаурочними заходами. 65% опитаних педагогів трактують профорієнтаційну роботу у школі, як сукупність окремих заходів, а не як частину всієї системи навчально-виховної роботи, органічно пов'язану із формуванням всебічно розвинутої особистості, підготовки учнів до самостійного життя, праці, яка повинна здійснюватись планомірно в процесі навчання та позакласної роботи. На жаль, деякі учителі розцінюють профорієнтацію, як одноразовий звітний захід, — забезпечення першості в олімпіаді, здобуття призового місця в конкурсі, і т. п. Такий підхід породжує ще один недолік: педагоги турбуються не про розвиток інтересів, нахилів, здібностей учнів, а лише займаються пошуком, в межах школи, видатних спортсменів, талановитих музикантів, обдарованих фізиків, біологів і т. ін. Таким чином, завдання формування та розвитку професійного самовизначення старшокласників, штучно звужується.

Отже, з одного боку, більшість учителів визнають, що предмет «Інформатика» має величезні можливості для профорієнтаційної діяльності із старшокласниками, зокрема для формування професійного самовизначення старшокласників. З іншого боку виникає потреба в розробці педагогічного програмного засобу на допомогу формуванню професійного самовизначення старшокласників як основного компонента профорієнтаційної діяльності із старшокласниками, з інтерактивними моделями, для забезпечення високої ступені наочності та інформативності.

Дані дослідження показали, що студенти факультету математики та інформатики мають неповні уявлення про педагогічні можливості комп'ютера. Жоден з опитаних студентів не назвав усього комплексу функцій, що може виконувати комп'ютер у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи, а 19,8% узагалі не змогли на нього відповісти. Відповідь на дане питання носить досить узагальнений і неконкретний характер, а саме: 25,2% вказало на виконання комп'ютером навчальної функції, 6,1% — враховуючої і 14,9% розвиваючої. Лише невелика частина опитаних студентів вказала більш конкретні функції комп'ютера. Так, 23,7% назвали контролюючу функцію комп'ютера, 8,8% — функцію систематизації та поглиблення знань учнів, 16,4% — пошуку й обробки навчальної інформації, 4,2% — підвищення інформативності навчання, 2,7% — викладання нового навчального матеріалу, 1,9% — проведення комп'ютеризованих експериментів, математичної обробки даних і формування інформаційно-комп'ютерної грамотності учнів, 2,3% — забезпечення наочності навчання, 4,6% — мотиваційну, 1,2% — конструктивно-моделюючу, і 3,1% — створення ігрових ситуацій на уроці.

Серед учителів інформатики 43,6% вказали лише деякі педагогічні функції комп'ютера, не включивши профорієнтаційні. Проблема комп'ютерного навчання найчастіше розглядається в плані реалізації їх вузькодидактичних функцій: засвоєння знань, умінь, навичок, рідше — для розв'язання завдань розвитку особистості: її інтелектуальних здібностей, пізнавальних умінь, розвиток алгоритмічного мислення, творчих можливостей і практично відсутні дослідження проблем використання технологій комп'ютерного навчання як засіб розв'язання виховних завдань — формування професійних інтересів, намірів та професійної спрямованості як складових професійного самовизначення особистості. Зокрема, 24,3% назвали навчальну функцію; 4,3% — розвиваючу; 27,9% — контролюючу; 2,9% — інтенсифікації навчання; 8,57% — забезпечення наочності; 13,6% — функцію одержання й обробки нової педагогічно необхідної інформації і 0,7% — обчислювальну, створення ігрових ситуацій на уроці. Наше дослідження вказує на вузьке бачення опитаними вчителями профорієнтаційних можливостей комп'ютера, які можуть бути ефективними у процесі формування професійного самовизначення.

Опитування вчителів інформатики вказав на недостатній рівень підготовленості педагогів до профорієнтаційної діяльності із старшокласниками.

Отже, ми можемо зробити такі **висновки**:

1) з метою подальшої підготовки майбутніх вчителів інформатики до профорієнтаційної діяльності варто запроваджувати методики, які розкривають можливість впливу використання новітніх інформаційних технологій в умовах комп'ютерного навчання при розв'язанні виховних завдань — формування професійних інтересів, намірів та професійної спрямованості, тобто складових професійного самовизначення особистості;

2) перспективу подальших досліджень в даному напрямку ми вбачаємо у розробці науково-теоретичних основ і моделі спеціальної підготовки майбутніх вчителів інформатики до профорієнтаційної діяльності із старшокласниками, в якій буде передбачено єдність урочної та позаурочної діяльності вчителя з використанням новітніх інформаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голомшток А. Е. Выбор профессии и воспитание личности школьников. — М.: Педагогика, 1979. — 158 с.
2. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. — 2003. — №24. — С. 3–15.
3. Климов Е. А. Как выбирать профессию. Изд. 2-е, доп. и дораб. — М.: Просвещение, 1990. — 159 с.
4. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения. — Ростов-Д.: Феникс, 1996. — 512 с.
5. Осадчий В. В. Педагогічні засади професійного консультування молоді засобами Інтернет. — Дис. кандидата педагогічних наук, 2005. — Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського.